

QUE PAGUIN ELS ALTRES!

Jordi Cuadros

Ahir, vaig anar a l'hipermercat. No la cercava, però vaig pensar que aquella pilota de cuir ens aniria bé per jugar a la propera sortida amb els amics. Em van cobrar 2995 ptes... Algú va pagar la resta.

D'on ve la pilota?

Estan a punt d'arribar al Pakistan. Aquest ramat de vaques i vedells porta dies caminant amb poc per a menjar, la terra és àrida, i menys per a beure. Alguns companys del ramat han mort pel camí. No esperaven patir: a l'Índia, d'on vénen, són animals respectats. El seu curador les va vendre per ben pocs diners. I de fet, encara ara se'n penedeix: ha faltat a la seva fe.

Creuen la frontera i un a un, vedells i vaques, són escorxats i espellats. Només n'interessa la pell. La carn és abandonada per a alimentació dels voltors.

— *Tot just acaba de començar la història i un home està patint, les vaques i els vedells han sofert innecessàriament, les vaques han contribuït a la desertització de l'Índia i ara al Pakistan s'acumulen els residus.*

L'adobament del cuir

La pell, seguint el seu camí, va a la fàbrica on es transforma en cuir. El procés d'adobament consumeix aigua abundant, que l'empresa agafa del riu a la vora del qual està construïda (de franc). Un cop s'ha fet servir, l'aigua conté entre d'altres residus, sulfurs i sals de crom; és pudent i tòxica.

— *La contaminació de les aigües continentals provoca, en els països en vies de desenvolupament, milers de morts anuals. Els nadius de ben segur haurien necessitat aquesta aigua per beure o per regar; alguns moriran: potser de set, potser contaminats. Segons dades publicades el 1996 per Medicus Mundi, més de 5 milions de persones moren anualment per malalties vinculades al consum d'aigua, a la manca d'higiene o a defectes en la seva canalització. L'informe del PNUD de l'any 2000 indica que un 27% de la població mundial no disposa d'aigua potable.*

El treball infantil i la pobresa

El cuir ja és a punt. Ara cal cosir-lo per fer-ne una pilota. El treball infantil, mal pagat i realitzat en condicions indignes, és el principal valor dels països asiàtics per a les grans empreses multinacionals.

En Mohamed, que té 10 anys, es posa a cosir els trossos de cuir que li han donat. Treballarà moltes hores, i amb això aconseguirà algunes monedes per col·laborar a la sustentació familiar. A casa seva són pobres i ho necessiten.

— *En Mohamed segurament mai no podrà estudiar i els seus pares i els seus germans seguiran malvivint com ho fan la majoria de les famílies del poble on viuen: alguns dies passaran gana, d'altres tindran fred o set. Segons dades de la OIT, revisades el 1998, 250 milions de nens entre 5 i 14 anys participen en activitats econòmiques en els països en desenvolupament; gairebé la meitat d'aquests infants no van a l'escola i més del 80% dels infants treballadors no tenen dies de festa ni temps lliure.*

La pintura

La pilota està cosida i ara s'ha de pintar per tal que arribi a les nostres mans, maca i lluent.

El procés de pintat, que sol començar per una neteja del material a pintar, en aquest cas la pilota, genera residus diversos que solen contenir pintures i dissolvents i poden contenir metalls pesats.

— *Els dissolvents solen ser productes orgànics de conseqüències mediambientals diverses, com per exemple, contribuir a l'augment de l'efecte hivernacle o afavorir la generació d'ozó troposfèric (en climes secs i en combinació amb òxids de nitrogen). A més, val a pensar que les condicions ambientals de treball no seran de les millors: molts dissolvents són tòxics, carcinogènics i/o força inflamables.*

El problema del transport

La pilota ja és a punt per a ser venuda, però a bastants quilòmetres de distància de l'hipermercat on vaig habitualment.

Un camió, un tren o un vaixell s'encarregaran que la mercaderia arribi a les nostres botigues.

— *Qualsevol dels mitjans de transport citats tenen una característica en comú: consumeixen energia, i aquesta prové majoritàriament del petroli. El petroli està sobreexplotat (en risc d'acabar-se en un termini més o menys llarg), produeix diòxid de carboni (un dels principals causants de l'efecte hivernacle) i, sovint, es vessa en el seu transport i extracció, provocant desastres per tothom coneguts.*

L'atur

Era dins de la gran superfície quan he agafat la pilota. Quan sortia, he vist una de les caixeres mig plorosa. Li han dit que no li renovaran el contracte. Està embarassada i el seu marit no té un sou que doni pel pis i per viure tots tres. Això no passaria si hi hagués menys atur: a ella no l'haguessin despatxada i probablement el seu marit tindria un sou millor.

— *Si la pilota té el preu que té, això és, en part, també degut a la situació del mercat laboral. Podria ser més barata, si hi hagués més atur, i podria ser més cara, si tothom tingués un treball per a viure. Segons les dades de l'informe del PNUD de l'any 2000, a Espanya, un 10,2% de la població activa es troba a l'atur de llarga durada, i un 9,1% de la població són pobres.*

Quant val la pilota?

O millor, quant costaria, la pilota, si aquesta fos elaborada de forma que ningú no en sortís perjudicat?

El preu establert per a la pilota només considera part dels costos per a la seva fabricació: no té en compte el patiment innecessari dels animals, la utilització de l'aigua pública i la seva contaminació, les penúries dels treballadors del tercer món, la impossibilitat de rebre educació dels infants treballadors, els efectes del canvi climàtic sobre les generacions futures, les dificultats econòmiques dels aturats, els problemes de salut derivats de males condicions laborals...

Quant costaria, la pilota, si aquesta es produís respectant els drets humans de les generacions actuals i de les generacions futures?

El preu de la pilota, el que he pagat per endur-me-la, només és una part del que realment costa fer-la: l'infant que no podrà educar-se ha pagat una part de la pilota, les persones que hauran de suportar les olors i la contaminació de l'aigua residual de l'adobament del cuir han pagat part de la pilota, les poblacions que patiran l'elevació del nivell del mar pagaran una altra part de la pilota...

— *Jo només n'he pagada una part, una petita part del que ha costat produir la pilota. I això no s'aplica només als articles produïts al Tercer Món. Segons un informe recent de l'"Human Rights Watch", els drets fonamentals dels treballadors són violats habitualment als Estats Units; i aquest país "no pot pas pressionar eficaçment un altre país perquè no violi les normes laborals mentre ell mateix les violi".*

Les externalitats

Tots aquests costos del procés productiu i de consum que repercuteixen en persones diferents del venedor i del comprador, s'anomenen, en termes econòmics, externalitats.

Una manera de classificar les externalitats negatives (aquelles que perjudiquen a tercers), és diferenciar entre *externalitats ambientals* i *externalitats socials*.

- *Són externalitats ambientals:* la contribució al canvi climàtic, la degradació de la capa d'ozó, l'alliberament de tòxics o pesticides, la contribució a la reducció de la biodiversitat, l'escalfament i/o la contaminació de l'aigua, l'acumulació de residus...
- *Són externalitats socials:* el treball infantil, l'explotació laboral, el treball en condicions precàries, el treball sense condicions ambientals, el desplaçament de poblacions, la reducció de la diversitat cultural...

Qualsevol procés productiu té externalitats. N'hem vist alguns exemples amb el cas de la pilota de cuir. També ens n'hem deixat: la pilota conté una cambra que cal fabricar, la pilota acabarà engrossint algun abocador... El mateix podríem fer considerant un llibre, un enciam, un cotxe o el fet d'encendre un llum o de mirar la televisió. Independentment del preu que ens costi i d'on estigui produït.

Qualsevol d'aquests exemples inclou externalitats, sempre que consumim, paguem només una part... *sempre hi ha algú que paga la resta.*

La injustícia del consum

Vist així, el consum, en les condicions massives i sofisticades amb què pretén d'imposar-se, és injust. Comprem i gaudim d'alguna cosa que altres han pagat o pagaran per nosaltres.

Fins i tot el comerç just o el consum biològic són problemàtics. Encara que pretenguin reduir algunes externalitats: el treball mal remunerat dels productors dels països del Tercer Món en el primer cas, la contaminació per agrotòxics i adobs químics en la producció biològica, amb tot, aquestes accions no incorporen totes les externalitats. Són un pas, però cal fer-hi més...

Seria irreal parlar de no consumir. Però, sí que ens hauríem de sentir cridats a revisar les pautes desorbitades i les falses necessitats que mouen el nostre consum. No cal canviar de roba cada temporada, ni renovar les pilotes de tennis tres o quatre vegades per partit (malgrat amb això els grans mestres perdessin una engruna de perfecció), etc., etc.

Quan consumim, doncs, reconeguem que allò que comprem és un do que d'altres ens ofereixen, i, quan en fem ús, pensem en ells i en l'obligació que tindriem de pagar-los-hi.
